

pačno, ali pa pravilno, toda na razne načine¹, se Pravopisu ni posrečila.

Zakaj se pač ni posrečila? — To je važno vprašanje. Saj je od povoljne rešitve tega vprašanja odvisna usoda — drugega Pravopisa.

Ko sem se v zadnji dobi posvetil preiskovanju razvoja naše pisave, zlasti razvoju v 19. stoletju, mi je počasi tudi dozoreval, mislim da povoljen odgovor na to vprašanje. Levec ni poznal razvoja naše pisave, zaprl si je oči pred njeno zgodovino, zato ni vedel, kaj se je primerilo že toliko drugim podobnim reformatorjem, kakor je bil on. On vendar ni prvi, ki je podlegel pravopisni tradiciji, temuč samo nov socius dolorum, ki bo delil z njimi enako usodo. Pisava ga je odklonila — z malimi izjemami — kakor je odklonila po večini že njegove etimologične oblike izza leta 1880—1895. Enako se je pač godilo Levstiku in njegovi šoli. Vendar se je včasih dalo vcepiti mnogo več novih oblik kakor dandanes. Še celo samemu Levcu se je posrečilo v mladih letih vpeljati precej novih oblik v pisavo, še več pa Levstiku. Prej so bili za take reči pač boljši časi. Ko je nastopil ilirizem, nas je približal hrvaščini in tedaj smo na podlagi hrvaščine tedanji literarni jezik, t. j. zapadno slovenščino, zelo očistili. Enako se je dala naša zapadna slovenščina po letih 1848 do okoli 1865 oplemeniti v jako mnogo oblikah z vzhodno štajersčino. In ko je vstajala zarja stare slovenščine iz knjig velikega Miklošiča, je slovenščina po Miklošičevem, Cigaletovem, Luka Svetčevem, Levstikovem vplivu privzela zelo veliko staroslovenskih oblik. Toda doba, ko je jezik še rad prejemal tako hrano, je hitro pretekla. Zato je Levstik, ki se je zabil v Miklošičeva staroslovenska dela in je hotel slovenščino intenzivneje napeti na staroslovenska kopita, naletel že na hud odpor. Prijel ga je M. P.(leteršnik) v »Novicah« 1866, str. 175. »Znebivši se srečno dolgih pravopisnih in oblikarskih bojev bili smo Slovenci — narod slovničarski — ravno dosegli nekako edinost v pisanju, kar se tiče vsaj vnanje oblike naših časnikov, ter smo z zedinjenimi močmi obdelovali svojo narodno njivo, oziraje se pri tem tudi na ravnanje naših južnih sosedov, od katerih smo se že in bomo se še učili; — kar se je zatrosila zopet ljulika nesrečne neskladnosti, koja se je tu pa tam res tudi prijala. Našli so se namreč — komu ni znano? — kateri pisevajo ali piševajo, da ne kmetje, ampak kmetije (= nove oblike Levstikove, op. pis.) imajo kmetije, ki jim pri dobrem obdelovanji donašajo veselija pa tudi lepega premo-

ženija... Ne bojim se sicer, da bi kdaj večina slovenskih pisateljev pritegnila takim novotarjem, vendar bi jih jaz opomnil in poprosil: ne kazite slovenskega edinstva, ne kvarite jezika, in ne motite dosedanjega slovenskega razcvita in razvoja... Vi se pozivate na veljaka Miklošiča, prepričani, da je on kos, razgrniti staroslovenščini lice, kakoršno je samo na sebi. Dobro, — pa zakaj ga ne posnemate tudi zastran novoslovenščine? Berite njegove čitanke, njegov staroslovenski slovar, kako on slovenske besede piše, on, ki se mu gotovo nikdar še sanjalo ni, da bi trebalo sedanjjo živo slovenščino pritiskati na Pro-

DR. JAKOB SKET.

krustov posteljnjak... Držimo se torej udomačenega, v časnike z mnogim trdom vpeljanega pisanja, in ravnajmo se, čistě isto, po nekdanji mrtvi slovenščini samo toliko, da ne zastranimo od živega slovenskega in srbsko hrvaškega narečja! Dixi.«

Še huje je prijel Levstika leto pozneje v Novicah M. Cigale¹ z geslom:

»Est modus in rebus.« Tu piše: »Nihče se ne upira med nami čiščenju jezika. Da smo pa tudi res poslušali mojstra (namreč: Koseskega, ki poje: Jezik očistite peg...) to priča znameniti napredek, ki ga kaže današnja slovenščina, ako jo pri-

¹ Slovenski pravopis. Spisal Fr. Levec. Ljubljanski Zvon 1898. 276.

¹ Novice 1867, 52 sled. »Recimo ktero«...